

-“MEHRLI MAKTAB”NING FAOLIYATIDA GOSPITAL TA’LIM

Musaeva Dilfuza Abduraxmonovna -TDPU Surdopedagogika va maxsus pedagogikaning klinik asoslari kafedrasida katta o‘qituvchisi.

Annotatsiya. Ushbu maqola gospital pedagogika sohasiga oid manba va adabiyotlarni chuqur o‘rganish va tahlil qilish natijasida olingan bilimlar asosida “Mehrlil maktab” va unda ta’lim oluvchi o‘quvchilar jamoasi haqida, jumladan, bugungi kunda respublika hududida tashkil etilgan “Mehrlil maktab”ning faoliyati, bu muassasada ta’lim olayotgan o‘quvchilarning qiziqishlari, xususan, ona tili va adabiyot faniga bo‘lgan munosabati hamda bu fanga nisbatan qiziqishlarini mavjud holatidan yana yuqoriroq natijaga chiqarish bo‘yicha amaliy harakatlar haqida fikr-mulohaza yuritadi. **Tayanch tushunchalar:** gospital pedagogika, ijtimoiy himoya, korreksiya, gospitalizatsiya, davolash, individual, differensial, kompensatsiya.

Ta’lim hamma uchun milliy dasturida ta’lim olish huquqi shaxsning asosiy huquqlaridan biridir. Ayni vaqtda O‘zbekiston Respublikasida ta’lim jamiyatni ijtimoiy-iqtisodiy, ma’naviy va madaniy rivojlantirishning ustuvor sohasi sifatida e’tirof etiladi. O‘zbekiston Respublikasi ta’lim sohasidagi davlat siyosatini umuminsoniy qadriyatlarni, xalqning tarixiy tajribasini, madaniy va fan bobidagi an’analarini, jamiyatning istiqboldagi rivojini hisobga olgan holda yurgizadi. Ta’lim ilm berish va tarbiyani o‘z ichiga oladi, u respublikaning zakovat va ilm borasidagi kuch-quvvatini rivojlantirish, jamiyat, oila oldidagi o‘z mas’uliyatini anglaydigan har jihatdan barkamol shakllantirish maqsadini ko‘zlaydi. Shu boisdan ham mamlakatdagi barcha kelajak avlod vakillarining ta’lim olish huquqi davlat tomonidan muhofaza etiladi. Bundan tashqari umumta’lim olish yoshidagi har qaysiki bolalarning ijtimoiy kelib chiqishi-yu ayni vaqtdagi ijtimoiy holatidan qat’iy ta’lim olishlari uchun shart-sharoitlar ham yaratib berilmoqda. Buning isbotini “Bolalar gematologiyasi, onkologiyasi va klinik immunologiyasi markazida davolanayotgan bolalar uchun maktabgacha ta’lim va tarbiya hamda umumiy o‘rta ta’lim berish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi hukumat qarori hamda uning ijrosi timsolida ko‘rish mumkin.

Gospital ta’lim - uzoq muddatli davolanayotgan va sog‘lig‘i sababli ta’lim muassasasiga bora olmaydigan bolalarni o‘qitishni tashkil etish bilan bog‘liq pedagogikaning bo‘limidir. Gospital pedagogikasi pedagogikaning bir qismi bo‘lib, o‘z e’tiborini o‘quvchilarning alohida toifasiga — uzoq muddatli davolanishga muhtoj

bolalarga qaratadi. Pedagogikaning ushbu yo‘nalishini amalga oshirish va rivojlantirishning murakkabligi idoralararo mansubligi bilan belgilanadi: ta‘lim, sog‘liqni saqlash va ijtimoiy himoya, — chunki kasalxonada uzoq muddatli davolanayotgan bola birinchi navbatda bemor, ikkinchidan — o‘quvchi. Bolani davolash jarayonida tibbiy va pedagogik texnologiyalarni birlashtirish keng qamrovli reabilitasiyani anglatadi.

Davolanish bilan birga ta‘limga qaytish onkologik kasalligiga chalingan bola uchun ijobiy taassurot qoldirishi mumkin, ammo shu bilan birga u sinfdoshlari orasida yo‘qligi, tengdoshlari bilan muloqotning uzilishi, davolanishning nojo‘ya ta‘silari, zaiflik bilan kurashish zarurati kabi qiyinchiliklarni boshidan kechiradi. Bolaga onkologik kasallik tashxisi qo‘yilganda, uning eng yaqin qarindoshlari moliyaviy qiyinchiliklarga duch kelishadi, ular jismoniy, ruhiy salomatlik va farovonlik nuqtai nazaridan hayot sifatini pasaytiradi va ijtimoiy o‘zaro ta‘sirni yomonlashtiradi. Shuning uchun, hospital ta‘lim onkologik kasalligiga chalingan bolalarningva ularning yaqin qarindoshlarini ruhiy va emosional holatini yaxshilash, qo‘llab-quvvatlashi uchun xizmat qiladi.

Gospital ta‘lim o‘quvchilarining yuksak ma‘naviyatli, barkamol avlod etib tarbiyalash, o‘quvchilarga ilg‘or pedagogik va axborot-kommunikasiya texnologiyalar asosida ta‘lim berish mamlakatimizning ta‘lim sohasidagi amalga oshirilayotgan ustuvor vazifalardan biridir. Shuningdek, komil insonni voyaga yetkazishda boshlang‘ich ta‘lim, shubhasiz, poydevor vazifasini o‘taydi. Gospital ta‘limning boshlang‘ich sinf darslarida bolani qalban yuksak, ma‘naviy boy qilib tarbiyalashda ajdodlarimiz yaratgan betakror asar durdonalaridan foydalangan holda bilim berish hamda odob-axloq qoidalariga o‘rgatish muhim ahamiyatga ega. Hukumat qarorining ijrosi ko‘p vaqt o‘tmay ta‘minlandi, ya‘niki bolalar gematologiyasi, onkologiyasi va klinik immunologiyasi markazida davolanayotgan bolalarga maktabgacha ta‘lim va tarbiya hamda umumiy o‘rta ta‘lim berish jarayonlarini samarali tashkil etish uchun “Mehrli maktab” davlat ta‘lim muassasasi tashkil etildi. Hamda bu muassasaga yuridik shaxs maqomi berildi. Ushbu markaz hududida shifo topish uchun davolanayotgan turli yoshdagi bolalar uchun tashkil qilingan mehrli maktabda alohida o‘quv rejasi ishlab chiqilgan bo‘lib, bu reja asosida 1- 11-sinflar hajmi doirasida umumiy o‘rta ta‘lim berish ishlari yo‘lga qo‘yilgan. Bu sinflar uchun dars mashg‘ulotlarining davomiyligi mamlakatdagi barcha umumta‘lim maktablaridagi kabi stabil emas. Sababi xastalik tufayli bolalarda oddiy va doimiy maktablarda tahsil olayotgan bolalar singari kuch-quvvat yetmay qolishi mumkin. Aynan mana shu jihatlarni hisobga olgan holda, mehrli maktabda tashkil etiladigan dars jarayonlari boshlang‘ich ta‘lim(maktab)ning 1-4-sinflari uchun 35 daqiqa va 5-11-sinflar uchun 40 daqiqa etib belgilangan. Bir kunlik

dars mashg'ulotlarining soat hisobi ham qisqadir. O'quv haftasining davomiyligida ham doimiy va oddiy maktablardan farq mavjud. Bulardan tashqari bu maktabda ta'lim oluvchilarga, aniqrog'i gematologiya, onkologiya, immunologiya markazlaridagi bemoqr bolalarga qarayotganlarga bepul ovqat beriladi. Yuqorida mehrlil maktabning ijtimoiy darajasi, holati haqida so'z yuritildi. Endi esa bu ta'lim muassasasidagi ta'limiy jarayonlarga alohida to'xtalish joiz. Xususan, mehrlil maktabda o'qitiladigan fanlar, ularga mas'ul pedagoglar, dars mashg'ulotlarining tashkil etilishi borasida atroflicha so'z yuritish joiz deb bilindi. Bolalar gematologiyasi, onkologiyasi va klinik immunologiyasi markazida davolanayotgan bolalarga maktabgacha ta'lim va tarbiya hamda umumiy o'rta ta'lim berish jarayonlarini samarali tashkil etish uchun "Mehrlil maktab" davlat ta'lim muassasasi tashkil etishdan asosiy maqsad hamda bu maktabning vazifasi uzoq vaqt mobaynida davolalanib topish uchun markazda davolanib kelayotgan, davolalanayotgan hamda oddiy maktab yoki maktabgacha ta'lim tashkilotiga borish imkoniyati cheklangan bolalarning sifatli va uzluksiz ta'lim olish huquqini ro'yobga chiqarish uchun ruhiy dalda berish va ko'maklashishdir. Maktab bolaning to'laqonli reabilitatsiya bo'lishi, moslashishi va ijtimoiylashiga ham xizmat qiladi, shuningdek, jarayonda ota-onalar ham qatnashishini ta'minlaydi. Maktabda tahsil oluvchilarga ta'lim berish uchun avvalo, gospital pedagogikadan to'liq xabardor, bolalarni sevuvchi, har qanday holatda ham ularga suyanch va sirdosh do'st bo'la oladigan, eng asosiysi, gospital pedagogikaning maqsad va vazifalarini to'liq anglagan holda ta'lim jarayonlarini mazmunli tashkil eta oladigan pedagog xodimlar tanlab olingan. Maktabda faoliyat olib borish istagini bildirgan pedagoglarga alohida gospital pedagogikadan saboq darslari — maxsus treninglar tashkil etilganligi ham tahsinga sazovor. Bunday treninglarda gospital pedagogika bo'yicha keng ko'lamda ma'lumotlar, bilimlar berilgan. Quyida ham bu borada o'rganilgan adabiyotlardan olingan bilimlar asosida ma'lumotlar keltirildi: Gospital pedagogika - uzoq muddatli davolanishda bo'lgan va sog'lig'i sababli ta'lim muassasalariga bora olmaydigan bolalar uchun ta'limni tashkil etish bilan bog'liq pedagogika bo'limi. Kasalxona pedagogikasi pedagogikaning bir qismi sanalib, o'z e'tiborini o'quvchilarning alohida toifasiga - uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalarga qaratadi. Pedagogikaning ushbu sohasini amalga oshirish va rivojlantirishning murakkabligi idoralararo bog'liqlik bilan bog'liq: ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya. Chunki shifoxonada uzoq muddatli davolanayotgan ta'lim oluvchi birinchi navbatda bemor va faqat o'rta maktab o'quvchisidir. Bolani davolash jarayonida tibbiy va pedagogik texnologiyalarni uyg'unlashtirish, ya'ni integratsiyalash har tomonlama reabilitatsiyani anglatadi. Gospital pedagogikaning markaziy konsepsiyasi shifoxona maktabi - asosiy va qo'shimcha umumiy ta'lim dasturlari bo'yicha ta'lim faoliyatini

amalgam oshiradigan, tibbiy tashkilotda uzoq muddatli davolanishga muhtoj bo'lgan bolalar o'qitiladigan tashkilot sanaladi. Uzoq muddatli davolanishda bo'lgan bolaga nisbatan ta'lim faoliyatidagi shifoxona o'qituvchisi - uzoq muddatli davolanishda bolalar bilan ishlash bo'yicha maxsus tayyorgarlikdan o'tgan pedagogik ma'lumotga ega mutaxassis tomonidan amalgam oshiriladi. Kasalxonada o'qituvchisi o'z ishida oddiy maktabda qo'llaniladigan an'anaviy usullardan sezilarli darajada farq qiladigan usul va vositalardan foydalanadi. Har bir fan yuzasidan ta'lim beradigan o'qituvchilardan bu jarayonda o'ta ehtiyotkorlik hamda yuqori tajriba talab etiladi. Bolalar gematologiyasi, onkologiyasi va klinik immunologiyasi markazida davolanayotgan bolalarga shunday olimlar bo'lgani, ular ham kasallik sababli qaysidir ma'noda ta'lim olishdan uzilish jarayonlariga duch kelgani, biroq shunga qaramay, o'z maqsadlari yo'lida turli darajadagi qiyinchiliklarni yengib o'tishga muvaffaq bo'lganini ona tili va adabiyot fani va dars mashg'ulotlaridan unumli foydalanib, bolalarga tanishtirish hamda o'qituvchining notiqiligi bilan dars mashg'ulotlarida faollikka chorlovchi fikr-mulohazalar, tavsiyalarning berib borilishi bolalarda nafaqat fanga nisbatan qiziqishni, balki ota-onasi va o'zi uchun kasallikni yengib, ruhan kuchli bo'lishga chorlaydi. So'z songgida aytish joizki, mehrlilik maktabda ta'lim oladigan bolalar — o'qituvchilar uchun ona tili va adabiyot fani ruhiy yengillikka ega bo'lishda yordam beradigan fanlar sirasidandir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ibodullaev Z.R. Tibbiyot psixologiyasi., Darslik., 2009., 393 b.
2. Ibodullaev.Z.R. Asab kasalliklari. T. 2014, 1000 b.
1. Xomskaya E.D. Neyropsixologiya. Uchebnik. M., 2005., 495 b
2. Luriya A.R. Osnovi neyropsixologii. M., 2010., 365 b.

www.tma.uz.

www.asab.uz

www.neuropsychology.com